

## Csányi Vilmos: Kivel lehet még beszélgetni?

A fajok közötti kommunikáció problémája, különös tekintettel az ember-kutya kapcsolatra ... Ma még nem teljesen világos, hogy milyen mechanizmusok tették lehetővé, hogy az őskutya viselkedése "feldarabolódott", a mi szempontunkból azonban a jelenség maga az érdekes, hiszen ez jelenti a továbblépéshez szükséges alapot. Egyrészt feltehető, hogy a kutya esetében a végső viselkedési formák megjelenésében sokkal nagyobb szerepe van a környezetnek, másrészt az állítás fordítottja is igaz, a kutya viselkedése sokkal érzékenyebb lesz a környezeti hatásokra. A korábbiakban elmondottak értelmében tehát a kutya egy olyan magatartáselem-készlettel rendelkezik, amelynek elemei között csak nagyon gyenge (sok esetben persze fajtától függő mértékben) előre meghatározott kapcsolat van. Az egyed szempontjából ez azt jelenti, hogy a helyzettől függően tág határok között képes alkalmazkodni az emberi szociális közösséghez. Ebből következően a kutya-ember kommunikációban nemcsak az ember rendelkezik variábilis jelrendszerrel, hanem a kutya is.

A kutya viselkedésének variabilitása megnövelte az egyediség fontosságát kutya-gazda viszonylatban, ami azt jelenti, hogy a közös élet során a kutya és gazda (gazdák) között egyedi ritualizáció révén olyan kommunikációs kapcsolat jön létre, amely megőrzi rugalmasságát az időben, s melynek kibontakozása során egyes jelek "elveszthetők" vagy éppen új jelek alakíthatók ki. Mindehhez "mindössze" az szükséges, hogy a kutya és az ember közös szociális térben tevékenykedjen.

Végezetül álljon itt egy példa arra, hogy a kutya mennyire könnyen képes a közös szociális térben való kommunikációra és együttműködésre. Kubinyi Enikő és Virányi Zsófia fiatal, szocializált farkasok és kutyák viselkedését hasonlította össze egy ún. gátolt problémamegoldási helyzetben. A feladat lényege, hogy az állatok először egy olyan feladatot kapnak, amelyet könnyen elsajátíthatnak (például egy madzagot kell kihúzni a ketrecből, amelynek a végén egy darabka hús van), aztán a helyzetet úgy változtatjuk, hogy a feladatot ne lehessen megoldani (a madzag végét az állat számára láthatatlanul hozzákötözzük a rácshoz). E "gátolt" teszt során a farkasok mindenképpen maguk szerették volna megoldani a problémát, azaz minden ügyességüket felhasználva, kitartóan igyekeznek megszerezni a jutalmat.

A kutyák viszont egy alternatív szociális stratégiát választanak: ha nem válik be a szokásos módszer, elkezdnek az emberre nézegetni. Elképzelésünk szerint ez a magatartásforma képezheti az emberrel való kommunikáció alapjait, hiszen az ember is a szemkontaktus felvételével kezdeményez kommunikatív interakciót. Ezzel a kutyák teljesítik a fajközi kommunikáció harmadik feltételét, amennyiben kifejezik szándékukat a kommunikációra (lásd még Miklósi et al., 2003). Végezetül érdemes hozzátenni, hogy a kommunikáció csak az egyik fontos aspektusa a kutya-ember kapcsolatnak. A csoportban való hatékony együttműködés, amelyet bizonyos értelemben nevezhetünk szociális megértésnek is, számos más, további mechanizmuson is alapszik, mint a kötődés, figyelmiállapot-felismerés, szociális tanulás, szabály-követés és kooperáció. Csányi Vilmos: Kivel lehet még beszélgetni?